Is a Watchman Responsible for More Than He Expected?

Q I went with some friends to play ball in a local park, and one of them decided to leave early. He asked me to take his bag back, but I forgot about it, and it is now lost. He says that I owe him $500 for my negligence, as he had a lot of cash and some electrical devices in the bag. While I trust him on the facts, I would not have agreed to accept such a big responsibility had I known what was in the bag. We asked a rebbe of ours what to do, and he said I should pay, which I did. Later, he said that it might be a complicated case and that we should ask an expert in *Choshen Mishpat*. Did I have to pay and, if not, can I get the money back?

1. גמרא, בבא קמא דף סב עמ' א

מודה ר' יהודה לחכמים, במשאיל מקום לחבירו להגדיש גדיש והגדיש והטמין – שאין משלם אלא דמי גדיש בלבד; להגדיש חטין והגדיש שעורין, שעורין והגדיש חטין, חטין וחיפן בשעורין, שעורין וחיפן בחטים – שאינו משלם אלא דמי שעורין בלבד. אמר רבא: הנותן דינר זהב לאשה, ואמר לה, "הזהרי בו, של כסף הוא", הזיקתו – משלמת דינר זהב, משום דאמר לה: "מאי הוה ליך גביה דאזקתיה?"; פשעה בו – משלמת של כסף, דאמרה ליה: "נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי". אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: אתון בדרבא מתניתו לה, אנן ממתניתא פשיטא לן: חטין וחיפן בשעורין, שעורין וחיפן בחטין – אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד; אלמא אמר ליה: "נטירותא דשערי קבילי עלי", הכא נמי אמרה ליה: "נטירותא דדהבא לא קבילי עלי".

2. שולחן ערוך חושן משפט סי' עב סע' ח

ראובן שאל משמעון סיף שהיה לו במשכון מעובד כוכבים, ואבדו, ושואל ממנו ממון הרבה כמו ששואל ממנו העובד כוכבים – לא ישלם לו אלא דמי שוויו דסתם סיף דעלמא.

3. קצות החושן סי' רצא ס"ק ד

לא קבלתי עלי אלא שמירת דינר כסף. כתב בהגהת מרדכי פרק הכונס (בבא קמא סי' ר"ז): ראובן ששאל סיף משמעון שהיה לו במשכון מעכו"ם [ואבד] ושואל ממנו ממון הרבה בעד הסיף שאבדו והשואל לא ידע שהיה סיף יקר, מצי אמר נטירותא דסיף יקר לא קבלתי עלי כדאמרינן (שם סב, א) גבי נתן דינר זהב לאשה, וכמו חטין מהופין שעורין, וצריך עיון – עד כאן לשונו.

ובים של שלמה פרק הכונס (סי' ל"ד) כתב, וזה לשונו: "ובאמת שצריך עיון גדול – בשלמא גבי דינר, המפקיד גופיה פשע שאמר לה של כסף הוא, אבל אם אמר לה סתם "הזהרי בו", פשיטא דחייבת, וכן התם דחיפן בשעורין, ואם כן זה לא היה לו לידע יותר משעורין; אבל מה שאדם מפקיד גבי חבירו וראה אותו, פשיטא דמקבל עליה כל שוויו בין רב בין מעט, דאם לא כן כל אחד שיתן לחבירו בפקדון אבן טובה שוה מאה מנה, פשיטא דחייב לשלם מאה מנה, ולאו כל כמיניה לומר, סבור הייתי ששוה כסתם אבן פשוט זהוב או שנים" – עד כאן לשונו. ובש"ך בסימן ע"ב ס"ק מ' כתב עלה וזה לשונו: "ולפי עניות דעתי נראה דשפיר יש לדמותו להך דדינר זהב, דהתם מה שאמר המפקיד של כסף הוא, לא הוי פשיעה, דעשה כן כדי שתקבל עליה השמירה, ואם כן הוה ליה לאסוקי אדעתא שהוא של זהב, ושאמר כן כדי שתקבל השמירה, ואפילו הכי פטרינן מטעם דנטירותא דכספא קבילת עלי... ואף על גב דמסתמא אם הפקיד אצלו אבן טובה, פשיטא דחייב כל שוויו, דסתם אבן טובה רגיל שהוא יקר, ולכך קיבל עליו בין יקר ובין זול, אבל סיף דאין רגילות שיהיה יקר על כן מצי אמר: נטירותא דסיף יקר לא קבלתי עלי וכו'; ומכל מקום כיון דהמרדכי גופיה מסיק על זה "וצריך עיון", ודאי הוי ספיקא דדינא" – עד כאן לשון הש"ך.

4. ש"ך חושן משפט סי' כה ס"ק ב

כתב הנמוקי יוסף פרק אחד דיני ממונות [י"א ע"ב מדפי הרי"ף]: "טעה בדבר שנשאר בספק בש"ס, כגון הנהו בעייא דקיימינן בתיקו דהוי חומרא לתובע וקולא לנתבע, ולא עבד הכי, טועה בדבר משנה הוא, שכבר נפסק הדין לפי הכללות המסורות בידינו" – עד כאן לשונו. ולא נהירא לי, דהא לא שייך לומר טעה בדבר משנה אלא כשמתברר מתוך המשנה או הש"ס שטעה בודאי, אבל בבעיי דסלקי בתיקו לא מתברר שטעה. ונראה דאפילו כטועה בשקול הדעת נמי לא הוי כיון דלא מתברר שטעה בבירור, אלא מה שעשה עשוי ופטור לשלם. ונראה דהנמוקי יוסף אזיל לטעמיה שכתב בריש שנים אוחזין [ב"מ ג' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה לסומכום] וזה לשונו: "הלכך בכל תיקו שבתלמוד בכל ספק ממונא, תקפו תובע – מוציאין ממנו..." אבל לפי מה שהעליתי בספרי תקפו כהן [סי' ט' – י'] דהעיקר כהרמב"ם וסיעתו דתפיסה מהני בתיקו ... ושאר הרבה פוסקים לדעתו. וממה שכתב הרי"ף פרק הפועלים אין ראיה, דהתם פשיט בש"ס להדיא לקולא, אם כן דמי תיקו לפלוגתא דרבוותא דאמרינן בפרק כל הנשבעין [שבועות מ"ח ע"ב] דיינא דעבד כר' אלעזר עבד ... וגם נראה דאפילו אם תמצי לומר בתיקו לא מהני תפיסה, היינו משום שתפס מעצמו, אבל הכא כיון דעל כרחך מיירי בקיבלוהו או שהוא מומחה, אם כן כיון דהתפיסוהו בית דין הוה ליה כתפס ברשות, דמהני תפיסה בתיקו לכולי עלמא